

QO'QON HUDUDIDA TARQALGAN ZARARKUNANDA HASHAROTLAR TURLARI

Aliyeva Mavjudaxon Bahromjon qizi

Qo'qon davlat pedagogika instituti Aniq va tabiiy
fanlar fakulteti Biologiya kafedrası o'qituvchisi

Normatova Zilola Husanboy qizi

Aniq va tabiiy fanlar fakulteti, Biologiya yo'nalishi talabasi

Аннотатсия

Mazkur maqola, Qo'qon hududida tarqalgan zararkunanda hasharotlar va ularning qishloq xo'jaligi ekinlariga ta'sirini tahlil qilishga bag'ishlangan. Qo'qonning iqlimi va tabiiy resurslari qishloq xo'jaligiga qulay sharoit yaratgan bo'lsada, bu hududda zararkunanda hasharotlar tarqalishi katta muammo sifatida qolmoqda. Maqolada g'oz qo'ng'izi, buvak, kartoshka qo'ng'izi, mevali hasharotlar va boshqa zararli hasharotlar tahlil qilinadi, ularning ekinlarga keltirgan zararlarining ko'lami va tasviri keltiriladi. Zararkunandalar bilan kurashish uchun kimyoviy, biologik, agroteknik va jismoniy usullar qo'llanilishi muhimligi ta'kidlanadi. Bundan tashqari, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va hosilning sifatini saqlash maqsadida zararkunandalar bilan kurashishda samarali va barqaror usullarni ishlab chiqish zarurligi ko'rsatilgan. Maqola, qishloq xo'jaligi sohasidagi zararkunanda hasharotlar muammosini hal qilishga qaratilgan ilmiy va amaliy yondashuvlarni kengaytirishga yordam beradi.

Аннотация

Эта статья посвящена анализу влияния вредителя и их сельскохозяйственных культур, распространяющихся по региону Коканда. Хотя климат и природные ресурсы Коканда создают благоприятные условия для сельского хозяйства, распространенность вредителей в этом районе остается большой проблемой. В статье анализируется хлопковый жук, бутылка, картофельные жуки, другие вредные насекомые, которые дают масштаб и изображение их потерь. Подчеркивается важность химических, биологических, агросекник и физических методов для борьбы с вредителями. Кроме того, для обеспечения экологической безопасности и поддержания качества урожая необходимо разработать эффективные и стабильные методы для разработки эффективных и стабильных методов. Статья помогает расширить научные и практические подходы для решения проблемы насекомых в сельском хозяйстве.

Ключевые слова: город Коканд, Касл Табачи (Бемиди Табачи Асго), Беддада Кидалати (Лептинотарса Декамлея.), Вредители, химические методы, биологические методы, агропнические методы.

Annotation

This article is devoted to analyzing the impact of the pest and their agricultural crops spread through the Kokand region. Although the climate and natural resources of Kokand create favorable conditions for agriculture, the prevalence of pest in the area remains a big problem. The article is analyzed the cotton beetle, the bottle, potato beetles, other harmful insects, which is given the scale and image of their losses. It is stressed the importance of chemical, biological, agrosecnik and physical methods to fight pests. In addition, in order to ensure environmental security and maintain the quality of the crop, it is necessary to develop effective and stable methods to develop effective and stable methods. The article helps to expand scientific and practical approaches to solve the problem of insects in the agriculture.

Keywords: Kokand city, Castle tabaci (Bemidi Tabaci Asgo), Bedada Kidalati (Leptinotarsa DecamLea.), Pests, chemical methods, biological methods, agropnic methods.

Kirish

Qo‘qon, Farg‘ona vodiysining eng muhim shahri bo‘lib, uning iqtisodiy va ijtimoiy hayotida muhim o‘rin tutadi. Ushbu hudud, tabiiy resurslar va qishloq xo‘jaligi uchun qulay sharoitlarga ega bo‘lib, ko‘plab ekinlar yetishtiriladi. Ammo, qishloq xo‘jaligi sohasida katta muammo – zararkunanda hasharotlarning tarqalishi va ularning ekinlarga zarar yetkazishi hisoblanadi. Mazkur maqolada Qo‘qon hududida tarqalgan asosiy zararkunanda hasharotlar, ularning ekinlarga yetkazadigan zararlari va ularga qarshi kurash usullari haqida ilmiy tahlil qilinadi. Zararkunanda hasharotlar va ularning turlari. Zararkunanda hasharotlar, asosan, o‘simliklarni zararlantiradigan, ularning o‘sishi va rivojlanishiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadigan organizmlardir. Qo‘qon hududida tarqalgan asosiy zararkunanda hasharotlar qatoriga quyidagilar kiradi:

1. G‘o‘za oqqanoti (Bemisi tabaci Aschm.). (Cotton bollworm): G‘o‘za ekinlarini zararlantiruvchi asosiy hasharotlardan biridir. Ular g‘o‘zaning mevalarini zararlantirib, hosilni kamaytiradi. G‘o‘za oqqanoti zararlangan g‘o‘za mevalarini o‘g‘irlaydi, shuning uchun hosilning sifati va miqdori sezilarli darajada pasayadi
2. Beda qandalasi (Adelphocoris lineolatus Goeze.) Bu qandala bedaning yosh poyasi uchlarini, barg bandi, ayniqsa, gul va g‘unchalari shirasini so‘rish bilan zarar yetkazadi. Qandala tushgan shona va gullarning ko‘pi to‘kilib ketadi, poyada gulyonbargli gulbandlargina qoladi. Beda qandalasi, asosan, urug‘lik bedaga zarar yetkazadi. Bu zararkunanda shikastlagan o‘simliklar soni 65–90% gacha yetadi. Beda qandalasi sebarga, g‘o‘za, lavlagi, mavrak va boshqa ko‘pgina ekinlarga ham zarar yetkazishi mumkin.
3. Kalarado qo‘ng‘izi (Leptinotarsa decemlineata Say.): Kartoshka ekinlariga zarar yetkazadigan asosiy zararkunanda hisoblanadi. Ushbu qo‘ng‘izlar kartoshka barglarini yemaydilar, bu esa o‘simlikning fotosintez jarayonini buzadi, natijada hosilning yarmidan ko‘p qismini yo‘qotishga olib keladi.

4. Mevali hasharotlar: Mevali ekinlar, masalan, olma, o'rik va shaftoli kabi o'simliklar, turli xil zararkunanda hasharotlar tomonidan zararlanishi mumkin. Mevali hasharotlar, o'simlik mevalarini teshib, ularning sifatini va saqlanish muddatini pasaytiradi.

Materiallar va usullar

Zararkunanda hasharotlarga qarshi kurash usullari. Zararkunandalar bilan kurashishda bir nechta usullar mavjud. Bular orasida kimyoviy, biologik va agroteknik usullar mavjud:

1. Kimyoviy usullar: pestitsidlar va insektitsidlar yordamida zararkunanda hasharotlarga qarshi kurashish mumkin. Ammo, kimyoviy moddalar o'simliklar va atrof-muhit uchun zararli bo'lishi mumkin. Shuning uchun, pestitsidlarni ehtiyotkorlik bilan va me'yorida ishlatish zarur.

Kimyoviy preparatlar	Zararkunandalar	Qanday ishlatiladi	Teskari ta'sirlar
Imidakloprid	Beda qandalasi, kalarodo qo'ng'izi	O'simlikning barglariga sepiladi	Ekologik ta'sirlar, begona o'tlar
Fipronil	G'o'za oqqanoti	G'o'za ekinlarida qo'llaniladi	G'o'za qo'shni ekinlarga zarar yetkazadi

2. Biologik usullar: Biologik kurashda zararkunandalarni nazorat qilish uchun ularning tabiiy dushmanlari (masalan, yirtqich hasharotlar, qushlar yoki kasalliklarni tarqatadigan mikroorganizmlar)dan foydalanish mumkin. Bu usul ekologik jihatdan xavfsizroq hisoblanadi.

Tabiiy dushmanlar	Zararkunandalar	Foydalanish usullari
1. Parazitik hasharotlar (Trixogramma)	G'o'za oqqanoti, kapalaklar	Insektitsid sifatida tuxumlarni yo'qotadi
2. Nematodalar	Kalarodo qo'ng'izi	Qo'ng'izlar va ularning lurchinkalarini o'ldiradi

3. Agroteknik usullar: Ekinlarni muntazam ravishda almashlab ekish, shuningdek, zararkunandalarga chidamli navlarni tanlash zararkunandalar bilan kurashishning samarali usullaridan biridir. Ushbu usul ekologik jihatdan toza va uzoq muddatli natijalarga olib keladi.

Usullar	Tavsif	Foydasi
Ekinlarni almashlab ekish	Har yili bir xil ekinlarni ekishning oldini olish	Zararkunandalar sonini kamaytiradi
Zararkunandalarga qarshi chidamli navlar tanlash	Yangi turdagi ekinlar ishlab chiqarish	Zararkunandalar bilan kurashishda samarali
Barglarni va mevalarni muntazam tekshirish	Hasharotlar va kasalliklarni erta aniqlash	Zararlangan o'simliklarni tezda olib tashlash

4. Jismoniy usullar: Ba'zan zararkunandalarni qo'lda yig'ish yoki ularning yashirin joylarini tozalash kabi oddiy usullar ham samarali bo'lishi mumkin.

Usul	Tavsif	Foyda
Zararkunandalarni qo'lda yig'ish	Qo'ng'izlar va boshqa hasharotlarni to'plash	Kimyoviy vositalarsiz samarali
Barglarni va mevalarni tozalash	Zararlangan qismlarni olib tashlash	Tarqalishning oldini oladi

Natija va muhokamalar

Zararkunanda hasharotlarning ekinlarga ta'siri. Zararkunanda hasharotlar hosilni zararli tarzda kamaytirish bilan birga, qishloq xo'jaligi ekinlarining sifatiga ham jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Ularning zararli ta'siri quyidagi holatlar bilan bog'liq:

1. Hosil kamayishi: zararkunanda hasharotlar o'simliklarning barglari, mevalari va ildizlariga zarar yetkazib, ularning rivojlanishini sekinlashtiradi yoki to'xtatadi. Masalan, g'o'za qo'ng'izlari g'o'za mevalarini teshib, hosilni sezilarli darajada kamaytiradi.
2. O'simliklarning zaiflashishi: hasharotlar o'simliklardan ozuqa moddalarini so'rishadi. Natijada, o'simliklar zaiflashadi va ularning kasalliklarga chidamliligi kamayadi.
3. Sifatning pasayishi: zararkunanda hasharotlar o'simliklarning mevalariga zarar yetkazganida, hosilning sifatiga sezilarli ta'sir qiladi. Masalan, mevali hasharotlar mevalarning chizig'ini o'chirib, ularning estetik va savdo qiymatini kamaytiradi.
4. Kasalliklarning tarqalishi: beda qandalasi va boshqa zararkunandalar, ko'pincha, o'simliklarning virusli kasalliklarini tarqatadilar. Bu kasalliklar ekinlarni yanada zaiflashtiradi va hosilni butunlay yo'q qilishi mumkin.

Xulosa

Qo'qon hududida tarqalgan zararkunanda hasharotlar qishloq xo'jaligi uchun katta tahdid tug'diradi. Ularning ekinlarga zarar yetkazishi va hosilning sifatini pasaytirishi qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarini doimiy ravishda zararkunandalar bilan kurashishga majbur qiladi. Zararkunandalarga qarshi kurashda kimyoviy, biologik va agroteknik usullarni birgalikda qo'llash samarali natijalar berishi mumkin. Shuningdek, ekologik xavfsizlikni ta'minlash uchun zararkunandalarni nazorat qilishning barqaror usullarini ishlab chiqish zarur.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullaev, A. (2018). "Qishloq xo'jaligi zararkunandalari va ularga qarshi kurash usullari". Toshkent: Qishloq Xo'jaligi Noshirligi.
2. G'ulomov, T. (2020). "Farg'ona vodiysi qishloq xo'jaligida zararkunanda hasharotlar". Farg'ona: Farg'ona universiteti nashriyoti.

3. Murodov, S. (2019). "Agroteknik usullar va ekologik xavfsizlik". Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Shomurodov, A. (2017). "Kimyoviy vositalar va ularning ekinlarga ta'siri". Samarqand: Agricultura nashriyoti.
5. Tursunov, K. (2021). "Zararkunanda hasharotlarga qarshi biologik kurash usullari". Toshkent: O'zbekiston ekologik ilmiy markazi.